

פרשת השבוע עפ"י ה"פרי צדיק"

פרשת עקב

[א] והיה עקב תשמעון וגו'. במדרש רבה פרשה זו (ג, א) פתח הלכה אדם

מישראל וכו' ואימתי אתה נותן לנו שכר המצוות וכו' אמר להם הקב"ה מצוות שאתם עושים וכו' אבל שכרו בעקב אני נותן לכם מנין ממה שקרינו בעניינו והיה עקב תשמעון. והנה כל היעודים שחשב אחר כך וברך פרי בטןך ופרי אדמתך וגו' לא שייך כלל לעולם הבא כמו שאמרו (ברכות י"ז).

העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה. גם לשון הכתוב והיה עקב תשמעון משמע שתשמעו בעקב והמדרש מפרש על השכר שיהיה בעקב. אך באמת איתא (אבות ד, ב) שכר מצוה מצוה וזה יהיה השכר שתשמעון ועקב קאי על ימות המשיח דאיתא (שבת ק"א:): אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה וכו'. והיינו שאז יהיה נעקר יצר הרע מלבם כמו בשעת מתן תורה רק שם היה לפי שעה לבד ואז יהיה לעולם. וזה שפתח במדרש בענין שמירת

שבת דכיון שמצינו (שם ק"ח:) אלמלי משמרים ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין וכו'. ובהרבה מקומות איתא שבת אחת מכלל שעד היום שלא נגאלו עוד לא שמרו ישראל עוד שבת אחת כהלכתה. ועל זה אמרו (במדרש) אימתי שמרו ישראל את השבת כשם שראוי לה תחילה כשניתנה להם באלוש מנין שנאמר (שמות ט"ז, ל) וישבתו העם ביום השביעי מדכתיב עליהם בכתוב מפורש וישבתו העם מכלל ששמרו אז השבת כראוי. ועל ידי זה זכו באמת אז למתן תורה ונגאלו אך אחר כך חזר יצר הרע למקומו. ועל זה אמר במדרש ואת סבור שמא לרעתך נתתי לך את השבת כיון שהדבר רחוק כל

[ד] כל המצוה אשר אנכי מצוך היום.

מתחיל בלשון יחיד ואחר כך כתיב שש לשונות לשון רבים תשמרון תחיון ורבייתם ובאתם וירשתם לאבותיכם. ואחר כך חוזר ומתחיל בלשון יחיד וזכרת וגו' כל הפרשה. הענין הוא שעיקר דברי תורה נאמר לכל אחד מישראל כמו שנאמר עשרת הדברות בלשון יחיד. רק זכו לזה אחר שהופיע בכל אומה ישראלית קדושת האבות והרועים. וזה שנאמר כל המצוה אשר אנכי מצוך קאי על משה רבינו שהוא הופיע בישראל ממדריגתו שהוא בחינת אספקלריא המאירה ולזה יזכו העיקר לעתיד. וזה מרומז בתיבת היום ה' מורה על ה' עילאה שה' עילאה מופיע היום לה' תאנה בחינת כנסת ישראל שמקודם ד' הות על ידי ה' שהוא בריה התיכון. ואחר כך זוכין שיוסגר הקדושה בלב לעולמי עד ויהיה המ' פתוחה שמורה למדת מלכות למ"ם סתומה שמורה לה' עילאה לעולם הבא. ואחר כך נאמר שש לשונות לשון רבים הכוונה שיופיע קדושת שש המדות לבחינת כנסת ישראל שהוא רבים.

כך שישמרו השבת כראוי שהרי רואים שלא זכינו עוד לשמור כל ישראל שבת אחת כהלכתה. על זה אמר לא נתתי לך אלא לטובתך שבאמת לענין עונש לא נחשב כן דכל שישראל רוצה באמת לשמור שבת ומשתדל לשומרו יאף אם נכשל מה שלא מדעת שבדבר קל יוכל לבוא לידי חילול שבת אין הקב"ה בא בטרוניא ואמר כיצד את מקדש השבת במאכל ובמשתה וכו' ואני נותן לך שכר וכו' שאפילו על זה יהיה לך שכר. רק לענין שיהיה נקרא שמרו ישראל שבת אחת כהלכתה על כלל ישראל שעל ידי זה יהיו נגאלין זה הוא דבר גדול לזכות לזה. אמרו לו ישראל ואימתי את נותן לנו שכר וכו' אבל שכרו בעקב אני נותן לך וכו'.

וזהו והיה עקב שמוסב על ימות המשיח תשמעון היינו שזה מכלל השכר מצוה שתשמעון כמו שנאמר (יחזקאל ל"ו, כ"ז) ועשיתי את אשר בחוקי תלכו וגו' וזה שנאמר אחר כך ושמרו וגו' וברך וגו' מצד ה' יתברך וכל שיתן ה' יתברך מידו לא יבוא מזה רעה חס ושלום וקטרוג היצר הרע ויהיה האכילה בקדושה כענין לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. וימות המשיח הוא סמוך לעולם הבא שהוא יום שכולו שבת והוא כמו תוספת שבת ואז יהיה ההשתדלות מצד האדם ההכנה לקבל הקדושה בקביעות כמו הדלקת המנורה שמדליקין בתוספת שבת. ואחר כך יהיו ימים שאין בהם לא זכות ולא חובה. וכן מצינו בגמרא (בכורות מ"ד:) שנדרש הפסוק שבפרשה זו לא יהיה בך עקר מן התלמידים ועקרה

ועל ידי כן יזכה כל אחד מישראל לדברי תורה שיופיע מהשרש שיהיה לעולמי עד. ונאמר למען תחיון מרמז נגד משיח בן יוסף שיכבוש כל האומות העולם ויוציא מהם כל העשרה קבין חכמה והחיות שבהם על דרך שנאמר (נחמיה ט, ו) ואתה מחיה את כולם וזה הפירוש למען תחיון. ורבייתם הוא נגד בחינת משיח בן דוד שיבוא אחר כך שאז יזכו לרוב חכמה בלא שיעור. ואם היו ישראל זוכין היה יהושע משיח בן יוסף והוא היה כובש הכל ומשה רבינו היה מופיע אז כל הדברי תורה כמו שיהיה לעתיד על דרך שמובא (זוהר ח"ג רע"ז:) מה שהיה הוא שיהיה ראשי תיבות משה.

שלא תהא תפילתך עקורה לפני המקום והיינו קול תורה וקול תפילה. אימתי בזמן שאתה משים עצמך כבהמה והוא על דרך שאמרו (חולין ה'): בני אדם שהם ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה פירוש שמכירין שהכל מצד ה' יתברך ולא מהשתדלותו כלום. וכמו שאמר יעקב אבינו ע"ה האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה שהכיר שכל ההשתדלות אינו מצידו רק מצד ה' יתברך. ובשבת זוכה האדם להכיר זאת שהכל מה' יתברך ששבת הוא בחינת מהימנותא שלימתא וכמו שמובא בזוה"ק (ח"ב פ"ח). דהא תליא מהימנותא דלעילא בעתיקא קדישא וכו' בשלוש קדושות שבת. וכשמכירין את כח הנותן שהכל מה' יתברך אז יכולין לזכות לכל הברכות בני חיי ומזוני שהם מבחינת מזלא ועתיקא. וכשהוא מה' יתברך לא יירא עוד מקטרוג היצר הרע וכמו שאמרו (בראשית רבה י"א, א) ברכת ה' היא תעשירי זו השבת ולא יוסיף עצב עמה היינו עצב היצר הרע. וכמו שיהיה לימות המשיח והיה עקב תשמעון שהשכר יהיה שתשמעון כנ"ל. ובשבת שזוכין גם כן להכיר שהוא מה' יתברך לכן אומרים בכל הסעודות ה' רועי לא אחסר כיון שמכירין שה' הרועה אז אין פחד מהיצר הרע ולא אחסר. וכן נדרש בזוה"ק (ח"א מ"ח:) הפסוק (ישעיה י"ד, ג) ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגוזך על יום השבת שאז יש להישראל נייחא מעצב היצר הרע שהוא על מה שעבר. ומרגוז היינו מרגוז היצר הרע שעל להבא כמו שאמרו (ברכות ה'): לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע כיון שמכירין שהכל מה' יתברך. ולכן כתיב ביום הניח ולא כתיב בהניח דקאי על יום השבת:

ואחר כך כתיב וזכרת את כל הדרך וגו' במדבר למען ענותך וגו' היינו באכילת המן שהיה נחשב להם לעינוי וכמו שנאמר ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וגו'. ואף שהרגישו בהמן טעם כל מיני מאכלים מכל מקום נחשב להם לעינוי כמו שאמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. ובאמת היה אכילת המן כדי שתהיה התורה מתישבת בגופן (תנחומא בשלח א'). וזה שנאמר ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך. והוא על דרך שפירשנו פירוש הפסוק (שמות ר, ג) ושמי ה' לא נודעתיה להם שהוא סוד הדעת ממדריגת משה רבינו ע"ה שלזה לא זכו האבות אף שזכו גם כן להתגלות שם הוי"ה אבל לא זכו לסוד הדעת (ותנחומא פרשת וארא) והמן היה חלק משה רבינו כמו שאמרו (תענית ט.) המן בזכות משה. וזה שנאמר למען הודיעך שכוונת המן היה להכניס בך הדעת. כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם היינו אף בדברי תורה שנקרא גם כן לחם לכו לחמו בלחמי. גם על זה לבד לא יחיה האדם.

7

ועיקר החיות הוא כשזוכין למוצא פי ה' שבדברי תורה. וכמו שמוכח בזה"ק (ח"ג ר"א): אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כולא פי ה' ובודאי גם בערב שבת דיבר ה' יתברך עם אדם הראשון והיה מדה שנקרא פי ה'. רק קודם הקלקול אם היה אדם הראשון זוכה היה טועם מעץ החיים אבל אחר הקלקול שנעשה הערבוך טוב ורע הוצרך לרוב חכמה שידע לטעום רק מהטוב. וזה זכה על ידי קדושת השבת כמו שמוכח בזה"ק הנ"ל. וזה שנאמר כי על כל מוצא

8

פי ה' יחיה האדם האדם הידוע שהוא אדם הראשון. ואמר שמלתך לא בלתה מעליך היינו שמכל מקום אף מי שזכה רק ללבושי התורה גם כן לא בלתה מעליך. ורגלך היינו אף מה שעובד רק בהרגל מחמת רגילות גם כן לא בצקה זה ארבעים שנה. ואם היה משה רבינו מכניסם לארץ היו זוכין תמיד למדריגת משה רבינו וקדושתו. אך כעת רצה שיהיה יהושע משיח בן יוסף מקודם ושיוכלו לזכות תיכף אחר כך לתיקון העתיד שישפיע בהם ממדריגתו וקדושתו שיזכה כל אחד מישראל למדריגתו בדברי תורה מהשרש:

9

[יד] ותאמר ציון עזבני ה' ואדני שכחני (ישעיה מ"ט, י"ד). ציון נקרא מקום המקדש ושם הוא מקום התורה כמו שנאמר (שם ב', ג') כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. ושם הוא הופעת של בחינת תורה שבעל פה כמו שנאמר (דברים י"ז, ח') כי יפלא ממך וגו' וקמת ועלית וגו'. ותורה נקרא שם ה' כמו שאמר (ברכות כ"א.) מגין לברכת התורה לפניך מן התורה שנאמר (דברים ל"ב, ג') כי שם ה' אקרא הכו גודל לאלהינו. ובזה"ק (ח"ב פ"ו.) איתא דאורייתא כולא שמא דקודשא בריך הוא. וכן נקרא בית המקדש בית תפילתי וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה בתפילתו (מלכים א' ח', מ"א) וגם אל הנכרי וגו' ובא והתפלל אל הבית הזה. וכן אמרו (ברכות ל.) המתפלל צריך לכוון נגד בית המקדש שנאמר (דברי הימים ב' ו', ל"ב) והתפללו אל הבית הזה וגו' וכמו שאמרו (שם) בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו. ובתפילה אומר בתחילה אדני שפתי תפתח ותפילה הוא ברזא דעבד ונאמר (תהלים קכ"ג, ב') הנה כעניני עבדים אל יד אדוניהם. וזה כל כח ישראל שאין כוחם אלא בפיהם כמו שנאמר (ישעיה מ"א, י"ד) אל תירא תולעת יעקב כמו שאמרו במדרש (תנחומא בשלח ט') והוא קול תורה וקול תפילה. וזהו ותאמר ציון עזבני ה' נזכר שם הוי"ה והוא נגד קול תורה ואדני שכחני הוא נגד קול תפילה כי שניהם הם רק מכת ה' יתברך דבתפילה הוא אומר מקודם אדני שפתי תפתח היינו שה' יתברך שולח התפילה בפי האדם שיהיה פי ה' כמו שאומרים בשם רבינו הרבי ר' אלימלך זצלה"ה על אם שגורה תפילתי בפי (ברכות ל"ד.) שגורה הוא לשון שליחות שהיא שלוחה מה' יתברך בפיו. ובתורה גם כן מצינו שנאמר (שמות כ', כ"א) בכל מקום אשר אזכיר את שמי ודרשו (ברכות ו') על אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו. דשמי היינו תורה שנקרא שם ה' כנ"ל וכתוב אזכיר את שמי ולא כתיב תזכיר היינו שה' יתברך מופיע בלבו הדברי תורה. ועל זה אמר עזבני ה' ואדני שכחני על תורה ותפילה.

10

וכמה שאנו אומרים זה בשבע הפטרות נחמתא לחזק אותנו אף שאנו רואים שעברו יותר מן שמונה עשרה מאות שנה ועדיין לא נושענו. על זה אמר הנביא התשכח אשה עולה שזה תשובה על מה שאמר ואדני שכחני שם אדני"י שהוא בחינת יראה כמו שנאמר (מלאכי א', ו') ואם אדונים אני איה מוראי והוא מרמז על קול תפילה כמו שדרשו (ברכות ט') מפסוק (תהלים ע"ב, ה') ייראוך עם שמש על תפילה וכן (ברכות ו') כל הרגיל לבוא לבית הכנסת וכו' שנאמר (ישעיה נ', י') מי בכס ירא ה' וגו' וכן נדרש בזה"ק (ח"ג קצ"ו.) פסוק זה על תפילה. והוא מדת מלכות בחינת שכינתא כמו שאמרו (קידושין ל"ב.) מלך שתהא אימתו עליך ושכינתא נקראת אמא כמו שאמרו (שם ל"א.) כי שמע קל כרעיה דאמיה אמר איקום מיקמי שכינתא דאתיא ונשמת ישראל באים מזיווג אבא ואימא. וזה שאמר התשכח אשה עולה שאי אפשר שיהיה בזה שכחה חס ושלום. ואחר כך מסיים ההפטרה כי נחם ה' ציון וגו' ששון ושמחה ימצא בה ששון מרמז על תורה כמו שאמרנו דקאי על תורה שבעל פה (ונתבאר לעיל מאמר י"א.) ושמחה נגד תפילה דכתיב (ישעיה נ"ו, ז') ושמחתים בבית תפילתי וכמו דאיתא בשם רבינו הרבי ר' אלימלך זצלה"ה שסימן לאדם שתפילתו מקובלת ממה שבא לו שמחה בלב שה' יתברך שולח לו רצון ושמחה. ובשבת זוכין לתורה ותפילה. דשבת נגד מדה שביעית מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה. ותפילה איתא (שבת קי"ח.) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לכו וכו' הרי שמשגי מה שלכו שואל על דרך שנאמר (ישעיה ס"ה, כ"ד) והיה טרם יקראו ואני אענה רק רצון יראיו יעשה:

30

30

40